

Ur Mimers brunn

■ FYSISKA MÖTEN OMVANDLAS till digitala i den pågående pandemins spår. Ofta fungerar det överraskande bra. Samtidigt breder en ny matthet ut sig. Zoomfatigue, eller zoomtrötthet, är ett nyord i tiden. Som ni kan läsa på s. 3 flyttar vi fram Mimerkonferensen som planerats i Sundsvall i november. Vi föredrog det framför ännu ett digitalt alternativ. För ofta är det ju över en kopp kaffe i pausen som de viktiga kontakterna uppstår och hålls vid liv. Det hoppas vi sker när vi nu ses den 9–10 november 2021 istället.

I detta Mimerblad omnämns inte mindre än fyra nya forskarantologier. I *Lärande i civilsamhället*, initierad och redigerad av Niklas Hill och Aron Schoug, doktorander i pedagogik vid Stockholms universitet, närmar sig 13 forskare frågan om lärande i olika delar av civilsamhället. Vid Linköpings universitet har en satsning gjorts på att utveckla forskningsbaserade läromedel inom området vuxenutbildning och folkbildning. Två antologier har publicerats så här långt, en allmänt om studier för vuxna och en om just folkhögskolan. Vidare har Anders Burman och Joakim Landahl sammanställt en antologi, utgiven vid Södertörns högskola, som utforskar hur synen på pedagogik och utbildning (inklusive folkbildning) påverkades av 68-rörelsen.

Ur Mimerperspektiv är det glädjande att initiativ som synliggör forskning om folkbildning tas vid en rad olika lärosäten i landet och med olika infallsvinklar. Ytterligare en infallsvinkel, från ännu ett lärosäte, bjuder Helena Taubner (Högskolan i Halmstad) på i sin avhandling som anmäls härinvid.

Det kommer finnas mycket att prata om över kaffet i Sundsvall nästa år.

Henrik Nordvall

Afasi och litteracitetspraktiker på folkhögskola

MÅNGA FOLKHÖGSKOLOR i Sverige erbjuder korta och långa kurser för grupper med särskilda behov och en del av dessa vänder sig till personer som har afasi. I Helena Taubners avhandling *Afasi och narrativt aktörskap – mediebilder, självberättelser och multimodala litteracitetspraktiker* från 2019 (Högskolan i Halmstad) undersöks bland annat litteracitetspraktiker på en sådan kurs.

Avhandlingens övergripande syfte är att söka kunskap om, samt ökad förståelse av, hur det är att leva med afasi i ett kommunikativt landskap som präglas av digitalisering och där mycket är textbaserat. Afasi är en språklig funktionsnedsättning som vanligen förvärvats på grund av en stroke. Personer med afasi kan ha svårt att förstå, samt uttrycka sig i tal och skrift och det påverkar deras narrativa aktörskap, det vill säga möjligheterna att skapa sin egen självberättelse. En utgångspunkt för studien är att det finns ett ömsesidigt beroende mellan detta aktörskap och sociala strukturer i samhället. De senare yttrar sig i de normer och attityder som finns gentemot denna grupp. Bourdieus begrepp lingvistiskt kapital, lingvistisk marknad och legitimt språk används också som tankeverktyg.

I denna sammanläggningsavhandling, som består av tre delstudier presenterade i fyra artiklar, används olika etnografiska metoder för att samla in och analysera data. I den första delstudien analyseras den bild som ges av personer med afasi i media. Resultatet pekar på att de sällan kom till tals själva i de artiklar som undersöktes och att det oftast handlade om framgångssagor när de väl gjorde det. Den andra delstudien, som fokuserar på självberättelser bland personer med afasi, visar att deltagarna använde många olika strategier för att hantera sitt stigma och identitetsmässiga dilemman. När de kommunicerade i sociala medier, upplevde de tack vare dem multimodala tekniken

Helena Taubner

dessutom ett större narrativt aktörskap. Multimodalitet innebär en kombination av flera olika uttrycksformer, som exempelvis tal, text, bilder (inklusive rörliga sådana), färger och handlingar.

Den delstudie som handlar om litteracitetspraktiker på folkhögskola bygger på empiriskt material från tre veckors datainsamling på en afasilinje. Med litteracitetspraktik avses ett sammanhang där text används på olika sätt, genom att den till exempel läses eller skrivs. Resultaten visar att praktikerna kännetecknades dels av multimodalitet och dels av att deltagarna hjälpte varandra utifrån sina olika styrkor. Både de digitala verktygen och deltagarna själva blev resurser i praktiken. I sin tur möjliggjorde detta ett synliggörande av det deltagarna kunde och det ökade deras narrativa aktörskap.

Taubner pekar i avhandlingens sammanfattning på att personer med afasi fortfarande kan ha lingvistiskt kapital och att de genom förekomsten av multimodalitet själva kan välja de sätt att kommunicera som passar de förmågor de har. Det narrativa aktörskapet blir större när deras lingvistiska kapital ses som legitimt, vilket bland annat var fallet i folkhögskolans undervisning. Avhandlingen utgör ett viktigt bidrag i diskussionen om inkludering. Den

- är relevant både för den som undervisar en grupp med särskilda behov på folkhögskolan och för dem som vill utveckla en generell förståelse för hur normer och materiella förutsättningar kan begränsa eller möjliggöra graden av delaktighet och självbestämmande i utbildning och samhälle.

Helena Colliander

Hur inverkade 68-rörelsen på pedagogiken?

I DEN NYA ANTOLOGIN *1968 och pedagogik* (Södertörns högskola, 2020), har Anders Burman och Joakim Landahl (red.) sammanställt en rad bidrag som

berör hur den upprorsrörelse som förknippas med det legendomspunna året påverkat utbildning och pedagogik i olika avseenden. Två kapitel tar särskilt fasta på folkbildningssammanhang. Samuel Edquist visar med utgångspunkt i en studie av det maoistiskt orienterade Arkivet för folkets historia hur en vänsternationalistisk historiesyn kom att utvecklas i Sverige under 1970-talet. I denna historiesyn, som återfanns inom fler delar av tidsperiodens vänsterrörelse, etablerades ett motsatsförhållande mellan en föreställning om det svenska folkets kultur och monopolkapitalets kultur. Jonas Ahlskog och Mats Wickström uppmärksammar i sitt bidrag om den finlandssvenska vänsterorganisationen Folkets Bildningsförbund hur Paolo Freires frigörelsepedagogik där kom att mötas av motstånd och marginaliseras av den marxist-leninistiska folkbildningssyn som präglade organisationen.

Andra kapitel tar fasta på 68-rörelsens inverkan på skolsystemet och universiteten samt den allmänna diskussionen om pedagogik och synen på hur utbildning kan skapa ett gott samhälle. Därtill aktualiseras frågan om vad vi idag har att lära av denna rörelse som präglades av en övertygelse om att en annan värld, och därmed en annan skola och pedagogik, både var önskvärd och möjlig.

Ny forskarantologi om lärande i civilsamhället

I EN NYUTKOMMEN ANTOLOGI, *Lärande i civilsamhället – en forskarantologi* (Stockholm: Trinambai, 2020), behandlas lärande i ideella föreningar och rörelser ur individperspektiv, kollektivt perspektiv och samhällsperspektiv. Niklas Hill och Aron Schoug är redaktörer och sammanlagt 13 forskare medverkar.

Antologin består av en inledning och därtill sju kapitel som belyser lärande i civilsamhället ur olika perspektiv och i olika sammanhang. Tobias Harding inleder med att behandla synen på demokratilärande i det civila samhällets organisationer som gått från en positiv folkbildningskonsensus till en allt mer diversifierad hållning. Tobias Malm och Aron Schoug skriver om motstridiga målsättningar i studieförbundens populärmusikverksamhet – dels ska verksamheten främja demokrati, dels stötta musikindustrin. Johanna Ringarp bidrar med ett kapitel om Tolfternas bildningsverksamhet och hur dessa möten mellan bildade kvinnor och arbetarkvinnor i Stockholm ansågs betydelsefulla men samtidigt utmanande ur jämlikhetsperspektiv. Niklas Hill och Malin Lindberg diskuterar pedagogisk innovation i ideella sektorn och vilka förutsättningar och utmaningar som präglar innovationsarbetet. Två kapitel behandlar idrott och lärande: Karin Redelius skriver om lärande och fostran i föreningsidrott för barn och problematiserar hur väl verksamhetens hälso- och demokratimål uppfylls. PG Fahlström, Per Gerrevall, Mats Glemne, Marie Hedberg och Susanne Linnér skriver om en studie om goda miljöer för idrottsutveckling där coachernas och ledarnas inflytande visar sig vara avgörande. Avslutningsvis behandlar Anna Nørholm Lundin hur boende tillägnar sig kunskap för att kunna påverka kommunens byggnadsplaner.

I inledningsskapitlet framhåller Schoug och Hill att antologin vill bidra med en nyanserad bild av vad lärande i civilsamhället kan innebära då föreställningar och lärande inom den tredje sektorn ofta präglas av idealiserade bilder. Först granskas lärandet i civilsamhället ur ett individperspektiv. Här problematiseras föreställningen om individens handlingsutrymme som präglat av frihet och frivillighet i större utsträckning än i andra sammanhang. Därefter behandlas lärande i ett kollektivt perspektiv i och med att lärande i civilsamhället kan antas vara kopplat till gemensamma mål,

ofta förändringsinriktade sådana. Frågor som Schoug och Hill pekar på handlar om hur förändringsorienterad verksamheten i civilsamhället är och vilka maktförhållanden som aktualiseras i dessa sammanhang. Avslutningsvis diskuterar Schoug och Hill samhällsperspektiv på lärande i civilsamhället. Här problematiseras samhällets och statens syften att genom civilsamhället fostra individer till att bli demokratiska samhällsmedborgare.

Antologin utgör en spännande helhet som byggs upp av ett flertal perspektiv och kontexter. Här samsas både historiska perspektiv och nutid och sammanhangen utgör både föreningsliv, lokalsamhälle och organiserad folkbildning. En återkommande tematik i antologin är en pendling mellan bevarande och förnyande, eller mellan anpassning och frigörelse. Schoug och Hill konstaterar att "För att kunna förstå lärande i civilsamhället behöver vi kunna se och acceptera denna dubbelhet" (s. 41). Sammanfattningsvis pekar redaktörerna i sitt inledande kapitel på att lärande i civilsamhället kan förstås på en mängd olika sätt i och med att både begreppet lärande och begreppet civilsamhälle i sig är komplexa.

Antologin vänder sig till läsare, såväl forskare, yrkesverksamma och studenter, som intresserar sig för pedagogiska frågor inom ideell sektor. Redaktörernas förhoppning är att boken även ska intressera läsare som har ett huvudsakligt intresse för antingen lärande eller civilsamhälle men vill fördjupa sig i det andra området.

Annika Pastuhov

Nordisk folkbildning i fokus för ny årsbok

FÖRENINGEN FÖR FOLKBILDNINGSFORSKNINGS *Årsbok 2020* (red. Kenneth Abrahamsson m fl) präglas av ett nordiskt fokus. Aftonskolor och folkhögskolor i Danmark, medborgarinstitut i Finland och studieförbunden i Norge är några av sammanhangen som berörs i de olika bidragen. En tillbakablick ges även på den nordiska kulturella gemenskapens betydelse i Nordens folkhögskola Biskop Arnös författarmöten och skrivarkurser. Även nordisk folkbildningsforskning presenteras och diskuteras i olika bidrag. I årsboken får vi även läsa om folkhögskolans globala profil och utmaningar, med exempel från Östafrika, om Erica Simons omfattande studie av den nordiska folkhögskoletraditionen samt om hur nordisk folkbildning uppfattas med japanska ögon. Årsboken består av bidrag från både nordiska och utomnordiska forskare samtidigt som verksamma inom folkbildningen kommer till tals utifrån egna efterforskningar och rika erfarenheter från området.

Boken ingår i medlemskapet för Föreningen för folkbildningsforskning som nås via kontakt@folkbildningsforskning.se. Den kan även beställas via internetbokhandlar.

Mimerkonferensen i Sundsvall flyttas fram

PÅ GRUND AV den rådande coronasituationen flyttas den planerade Mimerkonferensen den 3–4 november 2020 fram ett år. Mimer har i samförstånd med medarrangörer tagit fasta på att så väl Linköpings universitet som Mittuniversitetet även under hösten 2020 förordar att konferenser skjuts på framtiden eller görs digitala. Vår bedömning är att en digital konferens skulle förlora många av de sociala och nätverksbefrämjande mervärden som vi ser som centrala för Mimerkonferensen. Därför hälsar vi istället varmt välkomna till en konferens i enlighet med planerat tema och upplägg den 9–10 november 2021.

Konferensen kommer alltså att arrangeras i samarbete med Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap vid Mittuniversitetet, Nätverket för kritiska kulturarvs- och museistudier och Arbetsnärns bildningsförbund. Konferensens tema förblir *Kulturarv och folkbildning*, varigenom vi särskilt vill uppmärksamma folkbildande aktiviteter vid kulturarvsinstitutioner såsom museer och arkiv, men också studieförbundens och folkhögskolornas kulturarvsaktiviteter. Aktiviteter och ämnen såsom släktforskning, hembygdsforskning, lokalhistoria och kulturhistoria har alltid haft framstående platser inom folkbildningen, och i våra dagar är det kan-

ske ännu viktigare än någonsin att problematisera vad som definieras som "kulturarv". Vilka historier är det som förmedlas, av vem och för vem? Sådana diskussioner är angelägna både för forskningen och för de folkbildande praktikerna.

Konferensen vänder sig både till forskare och till forskningsintresserade praktiker. Forskare inbjuds som vanligt att bidra med paper (ca 5–15 sidor). Bidragen får gärna beröra temat kulturarv och folkbildning, men som vanligt är alla bidrag som berör folkbildning i vid bemärkelse välkomna. Det är en arbetskonferens och därför välkomnas texter som speglar pågående och planerad forskning i olika stadier. Möjligheten att bidra med ett kortare PM (en A4-sida) kring projekt eller idéer om forskning är öppen för både forskare och folkbildare. Konferensen kommer att hållas på Mittuniversitetets campus vid Åkroken i centrala Sundsvall.

Deadline för texter flyttas följaktligen fram till den 1 oktober 2021 och de skickas till daniel.bladh@liu.se. Konferensen startar kl. 13.15 på tisdagen den 9 november och avslutas omkring kl. 15.30 på onsdagen (10/11). Anmälan kommer att vara möjlig via Mimers hemsida (liu.se/mimer) från och med augusti 2021.

Nya antologier om folkhögskola och vuxnas studier

I TVÅ NYA ANTOLOGIER från Studentlitteratur belyser forskare från Linköpings universitet olika aspekter av Sveriges internationellt sett väl utbyggda och förmånliga system för vuxnas studier och lärande. I den ena, *Om vuxenutbildning och vuxnas studier* (red. Andreas Fejes, Karolina Muhrman och Sofia Nyström), ges läsaren en överblick över det svenska utbildningslandskapet för vuxna och olika sammanhang för vuxnas lärande så som kommunal vuxenutbildning, folkhögskola, yrkeshögskola, studiecirklar och högskola. Vidare introduceras olika pedagogiska och didaktiska begrepp med bäring på utbildning för vuxna genom särskilda kapitel om exempelvis lärandeteorier, didaktik för vuxna samt normkritik och bedömning. Även frågor som berör granskning och uppföljning, digitalisering och deltagar-

gruppers sammansättning berörs. Den andra antologin, *Om folkhögskolan* (red. Per Andersson, Helena Colliander och Eva-Marie Harlin), är en introducerande grundbok om just folkhögskolan, dess organisation, framväxt och framtida utmaningar. Även här uppmärksammas olika pedagogiska och didaktiska begrepp, men med särskild relevans för arbete inom folkhögskolan. Det rör sig exempelvis om folkhögskolans pedagogik och didaktik, kursutveckling, didaktisk innovation och frågor om bedömning. Båda böckerna är

utvecklade som läroböcker för studenter inom lärarprogrammen, men är även relevanta för verksamma inom folkhögskola och vuxnas studier eller för personer med intresse för dessa sammanhang.

Studie av kommunpolitikernas utbildningsarenor

I RAPPORTEN *Den lokala politikernas utbildningsarenor* av Henrik Nordvall, Daniel Bladh och Louise Malmström (Centrum för kommunstrategiska studier, 2020) presenteras en studie av olika utbildningsarrangemang riktade till politiskt förtroendevalda i kommuner. Rapporten bygger bland annat på registerdata från SCB rörande deltagande i studiecirkel och annan folkbildning bland landets fullmäktigeledamöter samt på intervjuer med utbildningsansvariga företrädare för partier, studieförbund och kommuner. Undersökningen omfattar samtliga

riksdagspartier och kommuner i Sverige. Materialet analyseras utifrån ett didaktiskt perspektiv i avseendet att de olika anordnarnas resonemang rörande utbildningsarnas innehåll, upplägg och målgrupper särskilt uppmärksammas.

Deltagande i studiecirkel och annan folkbildning spelar enligt undersökningen alltså en betydande roll som utbildningsarena för kommunpolitiker. Betydande variation finns dock både mellan partier och mellan kommuner. Av landets fullmäktigeledamöter (valda 2018) deltog 37 procent i studiecirkel eller annan folkbildnings-

verksamhet organiserad av något studieförbund enbart under valåret. Deltagandet är generellt högre i landsbygdskommuner än i storstäder och dess pendlingskommuner. Vanligast är folkbildningsdeltagandet bland socialdemokratiska och centerpartistiska fullmäktigeledamöter (57 procent för båda). Minst vanligt är folkbildningsdeltagandet bland sverigedemokrater (7 procent) och moderater (13 procent).

I rapporten diskuteras också hur berörda lokalpolitiker ser på utbildningarna och hur vi kan förstå utbildningarnas betydelse för den lokala demokratin.

Publicerat

- ▶ **Abrahamsson, Kenneth, Eriksson, Lisbeth, Myrstener, Mats, Svensson, Lena & Persson, Tore** (red.) (2020). *Folkbildning & Forskning 2020. Årsbok 2020*. Stockholm: Föreningen för folkbildningsforskning.
- ▶ **Andersson, Per, Colliander, Helena & Harlin, Eva-Marie** (red.) (2020). *Om folkhögskolan – En särskild utbildningsform för vuxna*. Lund: Studentlitteratur.
- ▶ **Burman, Anders & Landahl, Joakim** (red.) (2020). *1968 och pedagogiken*. Huddinge: Södertörns högskola. Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:sh:diva-4132>.
- ▶ **Duke, Chris & Hinzen, Heribert** (red.) (2020) *Voluntary-based study circles and related municipal policies: international best practices*. Working Paper 701/2020. Glasgow: CR&DALL. Tillgänglig på Internet: http://cradall.org/sites/default/files/cradallwp701_20.pdf#page=54.
- ▶ **Fejes, Andreas, Muhrman, Karolina & Nyström, Sofia** (red.) (2020). *Om vuxenutbildning och vuxnas studier: en grundbok*. Lund: Studentlitteratur.
- ▶ **Hatakka, M., Thapa, D., & Sæbø, Ø.** (2020). Understanding the role of ICT and study circles in enabling economic opportunities: Lessons learned from an educational project in Kenya. *Information Systems Journal*, 30(4), 664–698.
- ▶ **Heidemann, Kai A.** (2020). Pedagogies of Solidarity Popular Education, Knowledge-Building and Social Movements in Francophone Belgium. *Comparative Sociology*, 19 (3), 335–362.
- ▶ **Hill, Niklas & Schoug, Aron** (red.) (2020). *Lärande i civilsamhället: en forskarantologi*. Stockholm: Trinambai.
- ▶ **Kulturanalys Norden** (2020). *Folkbibliotek i Norden*. Göteborg: Myndigheten för kulturanalys. Tillgänglig på Internet: https://kulturanalysnorden.se/wp-content/uploads/2020/05/folkbiblioteknorden_webb.pdf.
- ▶ **Langdon, Jonathan** (2020). *African social movement learning: the case of the Ada Songor Salt Movement*. Leiden: Brill Sense.
- ▶ **Mayo, Marjorie** (2020). *Community-based Learning and Social Movements: Popular Education in a Populist Age*. Bristol: Policy Press.
- ▶ **Nordvall, Henrik, Bladh, Daniel & Malmström, Louise** (2020). *Den lokala politikernas utbildningsarenor*. Linköping: Centrum för kommunstrategiska studier/Linköping University Electronic Press. Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-167820>.
- ▶ **Nørholm, Morten** (2020). Bostadens pris: om den pedagogiska funktionen av en granskningsprocess, om informellt lärande i civilsamhället och om möjligheten att yttra sig. *Praxeologi – Et kritisk refleksivt blick på sosiale praktikker*, 2, 1–30. <https://doi.org/10.15845/praxeologi.v2i0.2929>.
- ▶ **Rutgersson, Thor och Åberg, Pelle** (2020). *Cirkelns betydelse: En studie om deltagare i studieförbundens studiecirkel 2019*. Stockholm: Folkbildningsrådet. Tillgänglig på Internet: https://www.folkbildningsradet.se/globalassets/rapporter/2020/folkbildningsradet_rapport_cirkeldeltagande_2020.pdf.
- ▶ **Taubner, Helena** (2019). *Afasi och narrativt aktörskap: – mediebilder, självberättelser och multimodala literacitetspraktiker*. Diss. Halmstad: Högskolan i Halmstad.
- ▶ **Thorp, Robert** (2020). How to develop historical consciousness through uses of history – A Swedish perspective. *Historical Encounters: A Journal of Historical Consciousness, Historical Cultures, and History Education*. 7:1, 50–61. Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-410729>.

Kalendarium

29 OKT: Folkhögskoleforum. Plats: Digitala sändningar live från Bryggsalen i Stockholm. Arr: Sveriges folkhögskolor.

18-21 MARS, 2021: Vestlunddagarna. Plats: Sigtuna folkhögskola. Arr: FFFF, Sigtuna fhsk, NBV.

9-10 NOV, 2021: Mimers forskarkonferens. Plats: Mittuniversitet, Sundsvall. Arr: Mimer, Mittuniversitetet, Nätverket för kritiska kulturarvs- och museistudier och ABF.

Har du tips på ny litteratur för Publiceratlistan eller på planerade aktiviteter av intresse för vårt Kalendarium? Vill du gratis få Mimerbladet skickat till dig eller avsluta din prenumeration? Hör av dig till daniel.bladh@liu.se. Läs LiU:s integritetspolicy <https://liu.se/artikel/integritetspolicy-liu> om du vill veta mer om hur vi behandlar dina personuppgifter.